

1

LAAT ALLES VERSLOFFEN

Er was eens een man. Hij woonde in een oud huis met een lekend dak. Telkens wanneer het regende was het niet het juiste moment om het dak te repareren, en wanneer het mooi weer was zag hij de noodzaak niet om zich tegen regen te beschermen. Wanneer je een slecht leven wilt hebben, raad ik je aan: doe zoals deze man. Verwaarloos systematisch het onderhoud van je huis, je auto, je lichaam, je geest, je relaties, je onderneming - je hele leven. Alleen zo heb je de garantie dat het steeds treuriger wordt.

De zachte stem van het verstand

Op een stormachtige dinsdag, op 14 augustus 2018, stortte de Morandibrug³ in Genua in. Hij maakte onderdeel uit van een belangrijke verkeersader die de Italiaanse Riviera met de Franse kust verbindt. De Italiaanse ingenieur Riccardo Morandi had de in 1967 voltooide brug ontworpen: drie betonnen pylonen die meerdere trekstangen van voorgespannen beton droegen, wat destijds een vrij ongebruikelijke

constructie was. Al lang voordat de brug instortte, hadden deskundigen hun zorgen geuit over het ontwerp vanwege de corrosie van het beton en van de pijlers. Er werd niets gedaan. Toen het middelste gedeelte van de brug het begaf, stortten tientallen voertuigen veertig meter naar beneden. Direct daarna kwam een reddingsactie op gang om de overlevenden bij te staan en de doden te bergen. Met een opmerkelijke krachtsinspanning werd de brug in korte tijd weer opgebouwd en in augustus 2020 heropend. De heldhaftige reddingswerkers en stadsarchitect Renzo Piano, die de brug herbouwde, werden gehuldigd.

Op diezelfde stormachtige dinsdag 14 augustus 2018 stortte de Felsenaubrug in Bern, op een paar kilometer van mijn kantoor, niet in. De in 1974 voltooide brug is een onderdeel van de A1, de belangrijkste verkeersader van Zwitserland. Wat betreft leeftijd, constructie, bouwmaterialen, lengte en verkeersvolume is hij vergelijkbaar met de Morandibrug in Genua. In Bern werd niemand gehuldigd. De specialisten die verantwoordelijk waren voor het lopende onderhoud kregen geen monument, geen medaille, zij kregen zelfs geen artikel in de plaatselijke krant.

Onderhoud is geen heroïsche daad. Het is saai, niet sexy en blijft grotendeels onzichtbaar. Niet dat het minder belangrijk zou zijn, integendeel zelfs. We overschatten stelselmatig de waarde van een grandioos ontwerp of van een dappere reddingsactie, maar onderschatten systematisch de waarde van stille, continue onderhoudswerkzaamheden. Niet alleen bij openbare gebouwen, ook in ons privéleven. We prijzen de chirurg die ons heeft behoed voor een dodelijk hartinfarct, maar niet de huisarts die ervoor heeft gezorgd dat we dankzij regelmatige gezondheidstests niet aan darmkanker

zijn overleden. We idealiseren het moment waarop we onze geliefde een huwelijksaanzoek deden, maar onderschatten de waarde van het dagelijkse, monotone onderhoud van onze relatie. In de woorden van de komiek Hape Kerkeling: 'Liefde is: héél hard werken.'

Ook in de zakenwereld leiden degenen die voor het onderhoud zorgen een bestaan in de schaduw. Oprichters van bedrijven en turnaround-CEO's staan in de schijnwerpers. Maar wie huldigt de miljoenen middelmanagers, die duizenden bedrijven, datacentra, elektriciteitsnetwerken en magazijnen tot en met stadsreinigingsdiensten draaiend houden? David Brooks, columnist van *The New York Times*, beschrijft de onzichtbare middelmanagers terecht als de 'onvolprezen helden van onze tijd'.⁴ Maar niemand schrijft over hen.

In de geopolitiek zijn de ware helden niet de generaals die een oorlog winnen, maar individuen die een oorlog voorkomen, zoals politici, diplomaten en ambtenaren die de communicatie tussen staten in stand houden en zorg dragen voor effectieve afschrikking. Maar worden diplomaten beloond voor oorlogen die niet plaatsvinden? Leest iemand hun memoires?^{5, 6}

Conclusie: met zorgvuldig onderhoud zijn geen medailles te winnen. En toch is dit soort werk belangrijker dan al het andere. Mijn tip voor een goed leven: voorkom dat dingen kapotgaan. Blijf oplettend en accuraat, zoals de technici die belast zijn met het onderhoud van de modernste straalmotoren. Ze verrichten niet alleen nauwkeurige onderhoudswerkzaamheden, ze doen ook aan heel precieze 'performance monitoring': zodra ook maar een kleinigheid (temperatuur, druk, trilling) een bepaalde norm overschrijdt, wordt het vliegtuig aan de grond gehouden en het probleem opgelost.

Dit principe zou je moeten overnemen. Gaat het traplopen je moeilijker af dan vroeger? Maak een afspraak met je huisarts. Is je huwelijkspartner blijvend geërgerd? Spreek hem of haar erop aan. Heb je last van houtworm in de balken van je huis? Laat een deskundige komen voordat de zolder naar beneden komt. Wacht niet tot iets kapotgaat, maar zorg ervoor dat het helemaal niet kan gebeuren. Liever een onvolprezen held dan een sneue mislukkeling.

BLIJF IN JE LUIE STOEL ZITTEN

*We hebben te maken met een epidemie van de zelfdiscipline. Een op de twee zelfhulpboeken predikt zelfmotivatie. Titels als Verleg je grenzen: de macht van zelfregulatie of De moti-
vatiemythe staan stevast hoog in de bestsellerlijsten. Laat je niet beïnvloeden door deze quasi-religie. De schrijvers wil-
len alleen maar geld verdienen. Wanneer je ergens geen zin
in hebt is dat een duidelijk teken van je zenuwstelsel dat je
aan dit 'ergens' helemaal geen behoefte hebt. Waarom zou de
evolutie in miljoenen jaren anders dit complexe gevoel ontwik-
keld hebben? Vertrouw op de luiwammes in je, die zegt dat je
absoluut niets hoeft te doen waar je geen zin in hebt.*

*Motivatie moet van buitenaf komen, en niet van binnenuit
zoals al deze schrijvers beweren. Wanneer je motivatie ver te
zoeken is, is dat niet jouw schuld maar die van de wereld. Zo-
lang de wereld je geen reden geeft om 's morgens op te staan
en vervelende karweitjes op te knappen, is dat de schuld van
de wereld. Punt. Dus blijf maar lekker in bed liggen. Zelfmoti-
vatie is net zo onnatuurlijk als plastic of pesticiden. Kijk eens
naar de dieren in de natuur, bijvoorbeeld gorilla's. Ze eten
groene blaadjes, hangen een beetje rond en krabben zich af en*

toe. Stress en een slecht humeur? Geen sprake van. Overigens delen we 98 procent van onze genen met gorilla's. Niet meer dan logisch dus dat we afgaan op hen in plaats van op pleitbezorgers van ijzeren discipline die zijn vergeten wat natuurlijk is. Lusteloosheid is lusteloosheid, dat wisten onze evolutionaire voorouders al.

Leef dus volgens het motto: wat je vandaag kunt doen, stel dat uit tot morgen. Het beste kun je een schare gelijkgezinden vormen zodat jullie je gezamenlijk vrolijk kunnen maken over de excessen van zelfmotivatie. Misschien begin je zelfs wel een internationale beweging van nietsnutten.⁷ O nee, beter van niet, want dat zou te veel inspanning vergen.

De zachte stem van het verstand

Voor onze neiging tot luiheid bestaat in het Duitse taalgebied al zo'n honderd jaar het begrip 'innere Schweinehund'. Dit werd pas echt populair na de Tweede Wereldoorlog bij gymleraren die hun leerlingen luidkeels opriepen de aangeboren luiheid te overwinnen door discipline en wilskracht aan de dag te leggen. Dat wij allemaal van nature lui zijn is inderdaad een evolutionair feit. Voor jagers en verzamelaars was het contraproductief om inspanningen te leveren die niet absoluut noodzakelijk waren. Degenen die zeer gemotiveerd waren dat toch te doen verbrandden kostbare calorieën, waaraan zij bij de volgende hongersnood een gebrek hadden. Met als gevolg dat hun genen uit de genenpool zijn verdwenen – en wij de ongemotiveerde opvolgers zijn.

Bij honger, gevaar of bij de voortplanting waren onze verre voorouders zeer actief. Wanneer de maag eenmaal was

gevuld, dan bestond er niets rationelers dan te luiëren. Er bestonden geen koelkasten waarin zij overblijvend wild konden bewaren, en evenmin waren er bankrekeningen waar overtallige bessen gedeponerd konden worden. De enige functionerende koelkast was de buik van de anderen. Stel, je had een bizon gedood. In plaats van te veel bizonvlees te eten en de rest aan de hyena's over te laten, deed je er goed aan het wild ruimhartig met je familie te delen. Het beste kon je ook de naburige stammen van het vlees laten profiteren. Liet het jagersgeluk vervolgens jou een paar dagen lang in de steek, dan kon je tenminste nog een beroep doen op de anderen.

Vandaag de dag is de situatie precies omgekeerd en die stelt andere eisen aan ons. We hebben een hele infrastructuur van accumulaties opgebouwd – van magazijnen tot pensioenfondsen, van track records en technologische kennis en publicaties tot en met likes op sociale media. Bijna alles is te verzamelen en kan op een later tijdstip gebruikt worden. En plotseling staat de innerlijke 'Schweinehund', onze natuurlijke neiging tot luiheid, ons in de weg. Hoe worden we doof voor zijn aanhoudend gejack? Zelfmotivatie is als een spier. Wanneer jij overdag te veel van je wilskracht vergt, raakt de spier vermoeid, en weg is de wilskracht. Tegelijkertijd moet je hem echter ook trainen: in de loop van maanden en jaren neemt je wilskracht toe, en je zult het steeds eenvoudiger vinden om je neiging tot luiheid te onderdrukken. Zelfmotivatie is vermoeiend, maar ze is aan te leren.

Wat alleen niet zo goed lukt is de motivatie van anderen te stimuleren. Je kunt jouw levenspartner, kinderen of medewerkers weliswaar met wortel en stok (met andere woorden: prikkelsystemen) aansporen, maar dat is geen echte moti-

vatie. Echte motivatie kan alleen van binnenuit komen. Als je als leidinggevende medewerkers moet motiveren heb je eigenlijk al verloren (zie ook het hoofdstuk 'Probeer mensen te veranderen'). Het is slimmer om van meet af aan zeer gemotiveerde mensen aan te stellen – en er zelf een te zijn. En trouwens, wanneer je een ongemotiveerde levenspartner hebt is scheiden verstandiger dan proberen hem of haar te motiveren.